

Συνέντευξη της συγγραφέως Νέλλης Σπαθάρη

Η Νέλλη Σπαθάρη (Ελένη Σπαθάρη-Μπεγλίτη) γεννήθηκε στην Αθήνα το 1956. Είναι πτυχιούχος της Γαλλικής Φιλολογίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και της Ελληνικής Φιλολογίας, τμήματος ΜΝΕΣ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στον τομέα Λαογραφίας του οποίου εκπόνησε και τη διδακτορική της διατριβή («Οι αγγειοπλάστες της Σίφνου. Κοινωνική συγκρότηση, παραγωγή, μετακινήσεις», εκδ. Αρσενίδη, 1992). Συνέχισε μεταδιδακτορικές σπουδές στο Παρίσι, ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών, στην Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales στους τομείς της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και της Κοινωνικής και Οικονομικής Ιστορίας. Η μελέτη της «Ιστορική και Κοινωνική Λαογραφία της Ανατολικής Θράκης» βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών το 1994 (εκδ. Α. Α. Λιβάνη, 1997). Διορίστηκε

στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, δίδαξε στο Πειραματικό Γυμνάσιο και Λύκειο Αναβρύτων, διετέλεσε επί έντεκα έτη Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων, καθώς και Προϊσταμένη Παιδαγωγικής και Επιστημονικής Καθοδήγησης στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Αττικής. Δίδαξε στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) και συμμετείχε στην εκπαιδευτική ομάδα συγγραφής του τρίτου διδακτικού εγχειριδίου της Θεματικής Ενότητας «Ο Δημοσίος και ο Ιδιωτικός Βίος των Ελλήνων. Οι νεότεροι χρόνοι II» (ΕΑΠ, 2002). Παράλληλα ανέλαβε να συντάξει για την ίδια Θεματική Ενότητα το «Ανθολόγιο Δοκιμίων για το Δημόσιο και Ιδιωτικό Βίο στην Ελλάδα (19ος- 20ος αιώνας)» (ΕΑΠ, 2008). Συνέγραψε το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας με θέμα «Αισθητική Εκπαίδευση και Αγωγή» (Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2000). Έχει δημοσιεύσει εκπαιδευτικά εγχειρίδια για τους μαθητές και τις μαθήτριες της Γ΄ Λυκείου («Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ΄ Λυκείου. Επιλογή και ανάλυση ιστορικών πηγών», εκδ. Πατάκη, 2011 και «Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ΄ Λυκείου. Διαγώνισμα προσομοίωσης», εκδ. Πατάκη, 2017). Έχει πλήθος δημοσιευμένων εισηγήσεων σε εθνικά και διεθνή συνέδρια, καθώς και άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά. Έχει συμμετάσχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Μια νουβέλα της και δύο διηγήματά της έχουν διακριθεί σε λογοτεχνικούς διαγωνισμούς, μεταξύ των οποίων και στον 6ο και 7ο Διεθνή Λογοτεχνικό Διαγωνισμό του Ομίλου UNESCO Τεχνών, Λόγου και Επιστημών («Μια καλοκαιρινή παρτίδα σκάκι κι άλλη μία», 2020, και «Στάκα καρδιά μου», 2020). Έχει ασχοληθεί με τη μετάφραση από τη γαλλική γλώσσα κειμένων Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, καθώς και παιδικών βιβλίων.

Τι σημαίνει "Amor Fati" για σας; Πώς θα το μεταφράζετε, αν σας το ζητούσε κάποιος;

Amor fati είναι ο αιγυπτιακός τίτλος του μυθιστορημάτος μου. Ένας τίτλος που πρέπει να τον ανακαλύψεις στην πορεία της εξέλιξης του βιβλίου και γι' αυτό σκόπιμα δεν αποκαλύπτεται η μετάφρασή του σε υπότιτλο στο εξώφυλλο.

Amor fati, λοιπόν, σημαίνει «να αγαπάς τη μοίρα σου» ή πιο ελεύθερα «αποδέξου το πεπρωμένο σου». Κι όμως, η προτροπή δεν είναι καθαλά μοιρολατρική. Ακριβώς το αντίθετο. Για να πας μπροστά, αποδέξου αυτό που σου έχει δοθεί στη ζωή. Αυτό δεν σημαίνει πως πρέπει να υποταχθείς στο παρελθόν σου. Αλλά πρέπει να πατήσεις σε αυτό και να το προσπεράσεις. Δεν είναι τυχαίο πως στην τελευταία σκηνή, η ηρωίδα μου, η Νάντια, σκίζει παλιά γράμματα και τα σκορπάει στη μανιασμένη θάλασσα. Δεν αφήνει το παρελθόν να την τραβήξει προς τα πίσω.

Σκοπός του "Amor Fati" ήταν το ν' αφηγηθείτε μια ιστορία, ή περισσότερο το να εκφράσετε συναισθήματα και εσωτερικές σας σκέψεις και προβληματισμούς;

Προσωπικά, δεν έχω φτάσει σε εκείνο το επίπεδο που θα μπορού να αφήσω τον εαυτό μου, τις σκέψεις μου, τις θέσεις μου, τις αρνήσεις μου, τις αναζητήσεις μου, τις αμφισβητήσεις μου, τις αμφιβολίες μου, τις εμπειρίες μου, τις αποτυχίες μου έξω από τα κείμενά μου. Ίσως στο μέλλον το επιδιώξω. Αλλά προς το παρόν αμφιβάλλω εάν θα είχα κίνητρο να γράψω μια αποστασιοποιημένη ιστορία. Δεν με ενδιαφέρει η πλοκή καθαυτή. Με ενδιαφέρει το πίσω από την ιστορία.

Έτσι, το βιβλίο ξεκινάει μεν με μια ενδιαφέρουσα πλοκή: η Νάντια, η ηρωίδα του μυθιστορημάτος, έχει τη δική της πορεία ζωής με τομή την εφηβεία και τα όνειρά της. Το «πριν»: ένα κοριτσάκι που ζει στα χωριότα μέρη της Ευρώπης, στο Ναϊμέχεν της Ολλανδίας, στα περλιώρα του Παρισιού, αλλά παραμελημένο από τους γονείς, με τον καθένα να τον κάνει τον λόγωνα, και έρμαιο της ζήλιας του μεγάλου αδελφού. Το κοριτσάκι αυτό, με την επιστροφή στην Ελλάδα θα γίνει μια έφηβος που μοιράζεται τα όνειρά της με το alter ego της, τη συμμαθήτριά της την Τίνα. Δίνουν όρκους να μείνουν για πάντα φίλες, να σπουδάσουν, να ταξιδέψουν. Όμως, κάποια συνταρακτικά γεγονότα μέσα στην οικογένεια που απορρέουν από ένα ένοχο μυστικό θα γκρεμίσουν τα πάντα. Μέχρι εκεί μπορεί να εστιάσει ο αναγνώστης στην πλοκή.

Αλλά, για μένα, η κορύφωση του βιβλίου έρχεται στο «μετά» όπου η πλοκή περνάει ουσιαστικά σε δεύτερο επίπεδο. Μια παρτίδα ζωής που η οδηγία είναι το amor fati, η αποδοχή του παρόντος σου συμβαίνου: αγάπη δηλαδή της μοίρας σου με τη μεταφορική σημασία του όρου, για να μη πόρσεις να προχωρήσεις μπροστά. Όσο κοιτάς πίσω, δεν θα μπορέσεις ποτέ να ερμηνεύσεις τις συμπεριφορές των ανθρώπων και αυτές θα σε κρατούν εγκλωβισμένο. Κοίτα την πυξίδα σου και μην χάνεις τον προσανατολισμό σου. Και τούτο γιατί ποτέ η ζωή δεν ήταν στρωμένη με ροδοπέταλα. Ο κάθε άνθρωπος, σαν άτομο, σαν κοινωνικό περιβάλλον, σαν γενιά, σαν ιστορική συγκυρία έχει να αντιμετωπίσει τις δικές του προκλήσεις στη ζωή. Η ζωή είναι μια αέναη πάλη. Μην κλαίγεις. Μην μοιρολατρείς. Πάτα σε ό,τι έχεις και προχώρα. Μας παίρνει μια ολόκληρη ζωή να καταλάβουμε πως κανείς δεν μας χρωστάει τίποτα, όλοι παλεύουμε σε έναν δύσκολο κόσμο. Κι αυτό είναι το απόσταγμα του βιβλίου μου, μια υπέρτερη διερεύνηση απ' ό,τι η αφηγηματική λειτουργία.

Το βιβλίο σας εστιάζει κυρίως στην οικογένεια και στα μέλη αυτής, καθώς και στους δεσμούς που αναπτύσσονται και που καθορίζονται σύμφωνα με τα προσωπικά θέλω και κίνητρα του καθενός. Ήταν συνειδητή επιλογή το να επικεντρωθείτε κυρίως στα ψυχογραφήματα παρά τόσο στην ιστορία αυτή καθ' αυτή;

Η ιστορία και η ψυχογράφηση των προσώπων προχωρούν μαζί. Οι χαρακτηριστικές επιλογές και εξελίξεις στον πλοκή. Το βιβλίο είναι δομημένο σε έντεκα κεφάλαια και τα ονόματα προσώπων που μπαίνουν ένα-ένα στη ζωή της Νάντιας και θα παίξουν καθοριστικό ρόλο στις αναζητήσεις της. Αρχίζει με την Ζωή, τη μητέρα της, εκείνη που της έδωσε τη ζωή. Και θα κλείσει ο κύκλος τριάντα χρόνια μετά με τη Μάνα. Αλλά για την Νάντια, για να γίνει η Ζωή Μάνα, για να τη συμπονέσει και να τη συγχωρήσει για όλα τα όνειρα που της γκρέμισε θα περάσουν τριάντα χρόνια όπου ο Αλέξης, ο Τζόναθαν, ο Αλφόνσος, η Τίνα, ο Άρης, η Λέλα, η Άννα θα μπουν στη ζωή της και θα την οδηγήσουν στην Ύδρα, στη Σίφνο, στο Νόρφολκ της Αγγλίας, στο Νανσί και τα χωριά της βορειοανατολικής Γαλλίας και πίσω πάλι στην Ελλάδα, όπου τα προσωπικά θέλω και κίνητρα του καθενός θα αφήσουν το αποτύπωμα τους στην εκβάθυνση της και η σχέση της με αυτά τα πρόσωπα θα καθοριστεί και να διαμορφωθεί με μια πιο ξεκάθαρη ματιά και να σταθεί απέναντι στη μανιασμένη θάλασσα της Ύδρας, να σκίζει παλιά γράμματα, να τα σκορπίζει στους πέντε ανέμους και να φωνάζει με όλη της τη δύναμη «Είμαι η Νάντια και είμαι καλά». Άρα, η πλοκή αναδεικνύει το ψυχογράφημα των προσώπων και το αντίστροφο. Υπάρχει μια αλληλεπίδραση των δύο πόλων.

Δίνεται η αίσθηση πως έχετε μια ιδιαίτερη αδυναμία στη Νάντια, στην κεντρική ηρωίδα του βιβλίου σας. Μήπως αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στο πρόσωπό της αναγνωρίζετε στοιχεία του δικού σας εαυτού;

Ναι, αυτό το κοριτσάκι, η Νάντια, είμαι εν δυνάμει εγώ. Είμαι εγώ με όλη την ελευθερία που μου δίνει το λογοτεχνικό σύμπαν. Με κάνω ό,τι θέλω και βάζω όσες παγίδες θέλω στον εαυτό μου να τις αντιμετωπίσει. Ο βασικός πυρήνας του μυθιστορημάτος πέρα από το κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο είναι η δύσκολη συγκρουσιακή σχέση μάνας-κόρης. Και είχα μια πολύ δύσκολη σχέση με τη μητέρα μου που ακόμα προσπαθώ να ερμηνεύσω.

Στο μυθιστόρημά μου έχτισα ένα alter ego, την Τίνα, τη συμμαθήτριά της Νάντιας, η οποία πετυχαίνει όπου η Νάντια αποτυγχάνει. Είναι ο ανάστροφος εαυτός της Νάντιας. Το θέμα του μυθιστορημάτος ξεκίνησε με την πρόθεση να χαρτογραφηθεί η επαναστατημένη έφηβος που βρίσκει διαρκώς εμπόδια. Όταν τέλειωσα αυτό που εμφανίζεται πλέον ως πρώτο μέρος του βιβλίου, θεώρησα ότι συνέβη η κορύφωση και η λύση του βιβλίου, δόθηκαν οι πικρές εξηγήσεις κι αυτό ήταν. Όμως κάτι μου έλεγε ότι το κείμενο δεν είχε ακόμα ωριμάσει.

Όταν έφυγε από τη ζωή η μητέρα μου και μάλιστα με έναν τραγικά αργόσυρτο τρόπο και μόνο εμένα είχε για να στηριχθεί, γονάτισα. Ακόμα και τώρα, μετά από τέσσερα χρόνια, κάθε που ανοίγω το πρώτο τα μάτια μου, φωνάζω από μέσα μου «έλεος» για το τραγικό της τέλος. Και ξανάνοιξα το μυθιστόρημα σε ένα δεύτερο μέρος. Πήραν τα δάχτυλά μου στην κυριολεξία φωτιά στο πληκτρολόγιο. Το δεύτερο μέρος στέλνει τη Νάντια να διερευνήσει τις δικές της ανεξάρτητες πλέον δυνάμεις και να φτάσει σε ένα σημείο «σχωρήσεως». Συγχωρήσεις ή συμπονήσεις; Ή ενσυναίσθησης; Γιατί οι διακυμάνσεις των εννοιών είναι πολύ εύθραυστες. Στο βιβλίο η Νάντια ανοικτή αυτή η διαβάθμιση του συναισθήματος. Πόσο μπορείς να συγχωρέσεις, όταν οι επιπτώσεις των συγκρούσεων κατέστρεψαν τα όνειρα που είχες γι' αυτή τη μια και μοναδική ζωή που σου δόθηκε; Αυτό το φορτίο μπορεί να ξεριζωθεί από μέσα σου;

Ο καθένας δίνει τη δική του απάντηση. Αυτό είναι η λογοτεχνία.

Πόσο εύκολο -ή όχι- είναι το ν' αποβάλλει κανείς τις τοξικές συμπεριφορές από τη ζωή του, πόσο μάλλον όταν αυτές πηγάζουν μέσα από την οικογένειά του; Πολύ περισσότερο, πόσο εύκολο μπορεί να είναι το να συγχωρήσεις κάποιον που σε έχει σημαδέψει τόσο βαθιά;

Στην πορεία της ανάπτυξης της ενσυναίσθησης, σε κάποιο σημείο του μυθιστορημάτος υπάρχει η αποστροφή του λόγου: «Σκεφτόμουν πως ο κάθε άνθρωπος είναι μια ιστορία. Και δεν ακούμε ποτέ τις ιστορίες των άλλων». Και τούτο γιατί πιστεύω πως αυτό που βιώνουμε εμείς ως άτομα, αυτό που βιώνουν οι ήρωές μου, είναι πάντα σε συνάρτηση με τον 'άλλον', τη ζωή του, τις προθέσεις του, τις σκέψεις του, τα μυστικά του. Κι ενώ πάντα επικεντρωνόμαστε γύρω από τον εαυτό μας, δεν έχουμε εύκολα ότα να ακούσουμε ουσιαστικά τον άλλο, να τον αφογγακρούμε με τη σημειολογική προσέγγιση της λέξης, και να αναπτύξουμε ενσυναίσθηση. Κάτι που τελικά θα αναπτύξει η Νάντια απέναντι στη μητέρα της, τον άνθρωπο με τον οποίο στην εφηβεία της ήρθε στις πιο μεγάλες συγκρούσεις και της κατέστρεψε τα όνειρά της.

Πιστεύετε πως οι ζωές των ανθρώπων βασίζονται στο τι έχει γράψει η μοίρα για εκείνους ή πως καθορίζονται από τις προσωπικές τους επιλογές στην πορεία αυτών;

Amor fati είναι ένας φιλοσοφικός και ψυχολογικός όρος που υιοθέτησε και ανέλυσε ο Νίτσε. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον φιλόσοφο, για να αποκτήσεις την αληθινή εσωτερική γαλήνη, πρέπει να αποδεχθείς τα συμβάντα της ζωής σου είτε θετικά είτε αρνητικά είναι αυτά. Ο πόνος αποτελεί αέναο και αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης φύσης που εν τέλει ωθεί στην εξέλιξη, στην ηθική ανύψωση και στην πνευματική ωριμότητα της ανθρώπινης ύπαρξης. Τα αρνητικά συμβάντα της ζωής εξυψώνουν το άτομο και μέσω κάθε αρνητικού εμποδίου εκτιμούμε περισσότερο την ίδια μας την ύπαρξη. Η μνησικακία για όσα συνέβησαν δεν θα αλλάξει τίποτα του καλύτερου.

Συνεπώς, ο συμβολικός όρος «μοίρα» δεν έχει να κάνει με το τι εννοούμε εμείς ως όρο, δηλαδή μια προκαθορισμένη από μεταφυσικές δυνάμεις πορεία, αλλά με γεγονότα τα οποία προκύπτουν από διάφορους παράγοντες στη ζωή μας, τα οποία καλούμαστε να υπερβούμε με την ελεύθερη βούλησή μας.

Τι ήταν αυτό που σας ώθησε ν' ασχοληθείτε αρχικά με τη συγγραφή;

Η συγγραφή δεν είναι κάτι νέο για μένα. Η στροφή της λογοτεχνία και ο κίνετός μου. Έχω πλήθος βιβλίων στο βιογραφικό μου, τα οποία ωστόσο αποτελούν είτε το απόσταγμα των επιστημονικών μου ερευνών, είτε των εκπαιδευτικών μου δραστηριοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρω την έρευνά μου «Ιστορική και κοινωνική Λαογραφία ανατολικής Θράκης» (εκδ. Α.Α.-Λιβάνη, 1997), η οποία βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών στην πανηγυρική συνεδρία του Δεκεμβρίου του 1994. Και δεν είναι το μόνο μου βραβείο. Δεν αναφέρομαι σε περισσότερες συγγραφικές μου δραστηριότητες στον χώρο αυτό γιατί μπορείτε να τις δείτε στο βιογραφικό μου σημείωμα στα βιβλία μου. Θα μιλήσω για τη στροφή μου στη λογοτεχνία. Διαβάζω λογοτεχνία μανιωδώς, ιδιαίτερα γαλλική (είμαι πτυχιούχος της γαλλικής και της ελληνικής φιλολογίας), καθώς και αγγλοσαξονική, την οποία αγαπάω ιδιαίτερα. Χρόνια τώρα κρατούσα σημειώσεις, τις σκέψεις μου, έγραφα διηγήματα, υποτιθέμενα κεφάλαια, μελλοντικών μου μυθιστορημάτων, ακριβώς και παραμύθια που αναπτύσσονται στο στήθος μου. Όμως, όσο προχωρώ και ωριμάζω με καταρύχουν σκέψεις πάνω στις σχέσεις των ανθρώπων, πάνω στην πολυπλοκότητα των κοινωνικών εκφάνσεων και την έκπληξη που μας προκαλούν κάθε φορά οι ιστορικές συγκυρίες.

Αυτό με έκανε να βγω από τα αρχαία και τις βιβλιοθήκες - χώρους στους οποίους πέρασα μεγάλο μέρος του συγγραφικού μου χρόνου- και να προσπαθήσω να αφογγακράσω τον ενδότερο εαυτό μου. Όσο προχωράει ο χρόνος και ο άνθρωπος γίνεται πιο πλούσιος σε εμπειρίες, τόσο πολλαπλασιάζονται τα ερωτήματα της ζωής και οι απώλειες. Και οι απώλειες, με τον όρο απώλειες, δεν εννοώ μόνο την απώλεια αγαπημένων προσώπων. Και τόσο φουντώνουν οι σκέψεις, τα ερωτήματα, οι αμφιβολίες. Φεύγει η βεβαιότητα της νεότητας. Νομίζω πως αυτό σημαίνει ωριμότητα. Όχι η βεβαιότητα που υποτίθεται πως αποκτάται με την πάροδο του χρόνου, αλλά αντίθετα η αμφιβολία και η αμφισβήτηση. Και αυτός είναι ο πιο γόνιμος χώρος για τη λογοτεχνία. Γιατί λογοτεχνία δεν είναι η συγγραφή μιας «πιασάρικης» πλοκής. Λογοτεχνία είναι η κατάδυση στα ερωτήματα που καταρύχουν τους ανθρώπους. Και νιώθω πως έφτασα σε αυτό ακριβώς το στάδιο της ζωής μου. Το στάδιο των ασίγαστων ερωτημάτων, των πολλών αποχρώσεων της αλήθειας. Και έκλεισα τις πόρτες στα αρχαία και στις βιβλιοθήκες και άνοιξα τις πόρτες της ψυχής μου. Μόνο αυτές οι εσωτερικές μου αναζητήσεις πιστεύω πως γίνονται πιο γόνιμες ακριβώς λόγω της πρότερης θητείας μου στους πνευματικούς αυτούς χώρους.

Και αυτή μου η αναζήτηση μέσα από τη λογοτεχνία μου προσέφερε ήδη δύο βραβεία: βραβείο του Ομίλου UNESCO Τεχνών, Λόγου & Επιστημών Ελλάδας για τη νουβέλα μου «Στάκα καρδιά μου» και βραβείο της Πανελληνίας Ένωσης Λογοτεχνών στην κατηγορία μυθιστορημάτος για το έργο μου «Στην Ύδρα αέναα θα επιστρέφεις», το οποίο θα κυκλοφορήσει σε λίγες μέρες από τις εκδόσεις Ελκυστής.

Ετοιμάζετε κάποιο νέο βιβλίο αυτή την περίοδο;

Έχω ήδη ολοκληρώσει ένα νέο μυθιστόρημα το οποίο εξελίσσεται σε τέσσερα καλοκαίρια που οριοθετούν δύο οικονομικές κρίσεις: την κατάρρευση του αμερικανικού χρηματιστηρίου το 1929 και την οικονομική κατάρρευση της Ελλάδας το 1932 Το ότι βιώσαμε μια ακραία οικονομική κρίση, μας έκανε να κατανοήσουμε το πώς αυτή μπορεί να διαλύσει την κοινωνική συνοχή. Ο παππούς μου, με την οικονομική κρίση του '29 έχασε έναν πύργο στη Γαλλία (Chateau des Coteaux- αυτόν που αναφέρω στο μυθιστόρημά μου Amor fati στο κεφάλαιο «Αλφόνσος») και το '32 ένα Μέγαρο πενταάροφου Art Deco στην οδό Μαυρομματαίων 39. Στον δε, πόλεμο, λίγα χρόνια μετά, ο πατέρας μου δεν βρήκε ούτε τον τάφο του όταν γύρισε από το αλβανικό μέτωπο. Βίωσα στα στερνά της ζωής του πατέρα μου τα σπαρακτικά κλάματα του για τον αγαπημένο του σκύλο, τον Άρρω, που αναλάσθηκε και αφήσει πίσω του, μικρό παιδί, όταν εγκατέλειψα τον πύργο και επέστρεψα στην Ελλάδα, ενώ μέχρι τότε δεν μιλούσα ποτέ για τις απώλειες της ζωής μου. Επρόκειτο για οικογενειακές αφηγήσεις βιωμάτων. Όμως, ζώντας η ίδια μια δεκαετία μέσα στη κρίση, προσπάθησα να δω διαφορετικά τα συμβάντα της ζωής και τις επιπτώσεις τους. Αυτή υπήρξε η αφορμή, η πρώτη ύλη της αφήγησης, το κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο, αλλά όχι η πλοκή. Και επειδή ως παντογνώστη αφηγήτριά έχω το προνόμιο να χειραγωγώ τους ήρωές μου- το πιο προκλητικό κομμάτι στη λογοτεχνία- έστησα ένα σκηνικό μέσα στον Μεσοπόλεμο, όπου η ηρωίδα μου προσπαθεί να χειραφετηθεί ως γυναίκα σε μια Ελλάδα, σε μια Αθήνα, που κινείται ανάμεσα στον επαρχιωτισμό και τον κοσμοπολιτισμό, την φτώχεια και την προσφυγιά από τη μια μεριά και την άνοδο της αστικής τάξης από την άλλη.